

RĪGAS CENTRĀLĀS BIBLIOTĒKAS VĒSTURE

Rīgas Centrālā bibliotēka (CB) ir galvenā bibliotēka, administratīvais, un konsultatīvais centrs **44 filiālbibliotēkām**, no kurām 6 – Grīvas, “Burtnieks”, Mārtiņa, “Vinnijs”, “Zvirbulis” un Sarkandaugavas - ir bērnu filiālbibliotēkas; 4 ir specializētās filiālbibliotēkas – Svešvalodu filiālbibliotēka, Mākslas literatūras filiālbibliotēka, Vecrīgas filiālbibliotēka un mūzikas filiālbibliotēka “Tilts”.

VĒSTURE

Rīgas CB ir viena no vecākajām publiskajām bibliotēkām Latvijā.

1906.gada 10. (23.) oktobrī, izmantojot Rīgas rātskunga, Rīgas valdes locekļa Džona Milna ziedotos 5000 rubļus, Fridriha Kaufmaņa privātmājā noīrētā piecistabu dzīvoklī Akas ielā 6 durvis vērā visai sabiedrībai brīvi pieejama bibliotēka, kuru nosauca par **1. publisko lasītavu un bibliotēku**.

1. bibliotēkas grāmatu krājumā bija 2976 sējumi, no kuriem daļa bija iepirkta par ziedoto naudu, bet daļa no sākotnējiem bibliotēkas fondiem bija Rātsnama bibliotēkas dāvinājums. Grāmatu krājumu veidoja beletristika, populārzinātniskā literatūra un periodiskie izdevumi vācu, latviešu un krievu valodā.

Par pirmo bibliotēkas vadītāju no 12 pretendentiem bibliotēkas ierīkošanas komisija izvēlējās Svētā Jāņa baznīcas skolas vadītāju rakstnieku Apsīšu Jēkabu jeb īstajā vārdā Jāni Jaunzemu.

*Pirmais bibliotēkas vadītājs
Apsīšu Jēkabs*

Rīgas pilsētas 1. bibliotēka 20. gadsimta sākumā

Lasītāju pieplūdums bija liels. Jau pirmajā mēnesī vairāk nekā 230 cilvēku dienā apmeklēja bibliotēku, kaut arī darbdienās tā strādāja tikai 3 stundas vakaros, bet svētdienās 4 stundas.

Sabiedrības ieinteresētības un spiediena rezultātā tika pagarināts 1. bibliotēkas darba laiks, kā arī palielināts darbinieku skaits. Līdz Pirmajam pasaules karam Rīgā tika atvērtas vēl 3 publiskās bibliotēkas.

Pirmajos desmit gados Rīgas 1. bibliotēkas grāmatu fonds pieauga lēni, jo pilsētas dome, dalot budžetu, fonda papildināšanai piešķīra nelielus līdzekļus. 1916. gadā grāmatu fonds vēl nebija sasniedzis 10 000 vienību.

Līdz 1940. gadam Rīgā pavisam bija nodibinātas 10 tautas bibliotēkas un 24 grāmatu izsniegšanas punkti.

20. gadsimta 30. gados

Būtiskas izmaiņas tautas bibliotēku darbā notika garajos Latvijas okupācijas gados no 1940. līdz 1990. gadam. Gan padomju, gan vācu okupāciju varas veicināja valdošās ideoloģijas iespaidu skaita palielināšanos tautas bibliotēkās, bet desmitiem tūkstoši iespaidu, kuros tika paustas no valdošās ideoloģijas atšķirīgas vērtības, tika iznīcināti vai noslēpti zinātnisko bibliotēku speciālajos fondos. Padomju varas gados Rīgas CB strauji pieauga grāmatu fonds. Divas trešdaļas literatūras bija krievu valodā, nesamērīgi liels bija sabiedriski politiskās literatūras fonds.

20. gadsimta 50.-60. gados

1978. gadā tika izveidota Rīgas Centralizētā bibliotēku sistēma, kurā ietilpa visas Rīgas tautas bibliotēkas, kuru skaits 1980. gadā sasniedza 48. Līdz ar to Rīgas Centrālā bibliotēka kļuva par administratīvo, saimniecisko un metodisko centru visām Rīgas masu bibliotēkām. Tika izveidotas atbilstošas nodaļas: administrācija, metodiskā un bibliogrāfiskā darba nodaļa, komplektēšanas un apstrādes nodaļa, fonda izmantošanas un organizācijas nodaļa, deponētās glabāšanas nodaļa, lasītājus apkalpoja tikai abonements.

Padomju gados Rīgas CB tika piešķirts M. Gorkija vārds.

Jauns posms bibliotēkas darbā sākās, atjaunojoties neatkarīgai Latvijas Republikai. Sākas intensīva bibliotēkas fondu attīrīšana. Bibliotēka saņem grāmatu sūtījumus no tautiešiem ārzemēs. Lasītāji iepazīstas ar autoru darbiem, kuri līdz šim bija aizliegti, kā arī ar trimdas latviešu darbiem.

1997. gada rudenī Rīgas CB pārcēlās uz jaunām telpām Brīvības ielā 49/53, kur tika atvērta abonements, lasītava un bērnu literatūras nodaļa. Strauji pieauga lasītāju skaits.

1999. gadā bibliotēka saņēma pirmos datorus, dodot iespēju bibliotēkas apmeklētājiem izmantot mūsdienīgus informācijas pakalpojumus.

Rīgas Centrālās bibliotēkas direktors Aivars Beika pie pirmajiem bibliotēkas datoriem

2002. gadā tika izveidota datorklase ar 9 datorvietām darbinieku apmācībai, bet 2005. gadā Rīgas CB uzsāka arī bibliotēkas lietotāju datorapmācību.

No 1997. gada Rīgas CB ir Starptautiskās bibliotēku asociāciju un institūtu federācijas (IFLA) Metroloģu bibliotēku sekcijas dalībniece. 2005. gadā no 11. līdz 16. septembrim Rīgā notika IFLA (Starptautiskā bibliotēku asociāciju un institūciju federācija) Metroloģu bibliotēku sekcijas (bijusī INTAMEL) gadskārtējā konference. Konferences temats – “Bibliotēkas un mūžizglītība lietotāju un darbinieku iedvesmai”.

*Rīgas Centrālās bibliotēkas direktore Dzidra Šmita
IFLA Metroloģu bibliotēku sekcijas konferencē Rīgā 2005. gada septembrī*

2006. gadā – CB simtgades gadā – tiek publicēts apjomīgs pētījums par bibliotēkas vēsturi grāmatā „Rīgas Centrālās bibliotēkas simtgades grāmata”.

Rīgas CB dažādos laikos ir vadījuši šādi direktori:

- ◆ **Jānis Jaunzemis (Apsīšu Jēkabs)** – 1906. g. 1. augusts – 1907. g. 15. maijs
- ◆ **Matīss Siliņš** – 1907. g. 15. maijs – 1920. g. 31. janvāris
- ◆ **K. Mauriņš** – 1920. g. februāris – 1921. g. 23. novembris
- ◆ **Jānis Raudiņš** – 1922. g. 16. janvāris – 1923. g. rudens
- ◆ **Aleksandrs Vēbers** – 1923. g. 17. oktobris – 1951. g. 13. novembris
- ◆ **Alma Drille** – 1951. g. 14. novembris – 1955. g. 8. janvāris
- ◆ **Antonija Dārzniece** – 1955. g. 8. janvāris – 1960. g. 17. novembris
- ◆ **Anda Slapiņa** – 1960. g. 17. novembris – 1986. g. 6. janvāris
- ◆ **Elza Čausovska** – 1986. g. 3. janvāris – 1993. g. 16. septembris
- ◆ **Aivars Beika** – 1993. g. 16. augusts – 2002. g. 2. februāris
- ◆ **Dzidra Šmita** – 2001. g. 1. oktobris

Matīss Siliņš

Aleksandrs Vēbers

Anda Slapiņa

Elza Čausovska